

Asia: VN/3884/2020

Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma

Lausunnonantajan näkemykset saavutettavuuden edistämisen tavoitteista

Tavoite 1

1

Lisähuomioita tavoitteesta 1

-

Tavoite 2

1

Lisähuomioita tavoitteesta 2

Suunnitelmien laatiminen on kannatettavaa. Niiden pitää sisältää konkreettisia toimenpiteitä, joiden toteutumista seurataan. Suunnitelmia päivitetään tarvittaessa.

Tavoite 3

1

Lisähuomioita tavoitteesta 3

-

Tavoite 4

1

Lisähuomioita tavoitteesta 4

Kehittämisen- ja vaikuttamistyötä sekä niihin perustuvia ratkaisuja on tehtävä tutkitun tiedon pohjalta.

Tavoite 5

2

Lisähuomioita tavoitteesta 5

On tärkeää, että perustettavassa foorumissa on laaja-alainen edustus. Suomen opinto-ohjaajat ry on mielellään mukana tuomassa laaja-alaista opinto-ohjauksen näkemystä koulutuksen eri asteilta.

Tavoite 6

1

Lisähuomioita tavoitteesta 6

Kannatamme esitystä osaamistason nostosta.

Tavoite 7

2

Lisähuomioita tavoitteesta 7

-

Tavoite 8

1

Lisähuomioita tavoitteesta 8

Kannatamme opettajien koulutuksen kehittämistä.

Tavoite 9

1

Lisähuomioita tavoitteesta 9

Korkeakoulujen välinen yhteistyö on kannatettavaa.

Tavoite 10

1

Lisähuomioita tavoitteesta 10

Tavoite on kannatettava, mutta vaatii riittävät resurssit.

Tavoite 11

1

Lisähuomioita tavoitteesta 10

Kannatettava esitys.

Tavoite 11

1

Lisähuomioita tavoitteesta 11

Kannatettava esitys.

Tavoite 12

1

Lisähuomioita tavoitteesta 12

Suunnitelman toteutumisen arvioiminen on ensiarvoisen tärkeää.

Tavoite 13

1

Lisähuomioita tavoitteesta 13

Tavoite on tärkeä ja se kannatettava.

Tavoite 14

1

Lisähuomioita tavoitteesta 14

Yhteisön jäsenet tarvitsevat koulutusta saavutettavuuden edistämiseksi yhteisössä.

Tavoite 15

1

Lisähuomioita tavoitteesta 15

Tärkeä tavoite. On tärkeää, että kehittämiseen osallistuu koko yhteisö.

Tavoite 16

1

Lisähuomioita tavoitteesta 16

Tavoite on erittäin kannatettava.

Tavoite 17

1

Lisähuomioita tavoitteesta 17

Kannatettava esitys.

Tavoite 18

1

Lisähuomioita tavoitteesta 18

Tärkeä tavoite.

Tavoite 19

1

Lisähuomioita tavoitteesta 19

Kannatettava.

Tavoite 20

1

Lisähuomioita tavoitteesta 20

Opinto-ohjausta on vahvistettava, opintojen kaikissa vaiheissa.

Tavoite 21

1

Lisähuomioita tavoitteesta 21

Tarvitaan riittävät resurssit opetukseen ja opinto-ohjaukseen.

Tavoite 22

1

Lisähuomioita tavoitteesta 22

Tutkitun tiedon pohjalta tehdään toimenpidesuosituksia ja ohjeistuksia.

Tavoite 23

1

Lisähuomioita tavoitteesta 23

Kannatamme opiskelijavalintojen kehittämistä ja monipuolisten väylien hyödyntämistä.

Tavoite 24

1

Lisähuomioita tavoitteesta 24

Viestinnän ja tiedon oltava mahdollisimman yhdenmukaista.

Tavoite 25

1

Lisähuomioita tavoitteesta 25

Kannatamme esitystä.

Tavoite 26

1

Lisähuomioita tavoitteesta 26

Kannatamme esitystä.

Tavoite 27

2

Lisähuomioita tavoitteesta 27

Jos resursseja on riittävästi, niin ei estettä englanninkielisen koulutustarjonnan lisäykselle.

Tavoite 28

1

Lisähuomioita tavoitteesta 28

Tavoite on hyvä ja kannatettava.

Tavoite 29

1

Lisähuomioita tavoitteesta 29

-

Tavoite 30

1

Lisähuomioita tavoitteesta 30

-

Tavoite 31

1

Lisähuomioita tavoitteesta 31

-

Tavoite 32

-

Lisähuomioita tavoitteesta 32

-

Tavoite 33

1

Lisähuomioita tavoitteesta 33

-

Tavoite 34

1

Lisähuomioita tavoitteesta 34

-

Tavoite 35

1

Lisähuomioita tavoitteesta 35

-

Tavoite 36

1

Lisähuomioita tavoitteesta 36

-

Tavoite 37

1

Lisähuomioita tavoitteesta 37

-

Tavoite 38

1

Lisähuomioita tavoitteesta 38

-

Tavoite 39

1

Lisähuomioita tavoitteesta 39

-

Tavoite 40

1

Lisähuomioita tavoitteesta 40

-

Tavoite 41

1

Lisähuomioita tavoitteesta 41

-

Tavoite 42

1

Lisähuomioita tavoitteesta 42

-

Tavoite 43

1

Lisähuomioita tavoitteesta 43

-

Tavoite 44

1

Lisähuomioita tavoitteesta 44

-

Tavoite 45

1

Lisähuomioita tavoitteesta 45

-

Tavoite 46

1

Lisähuomioita tavoitteesta 46

-

Tavoite 47

1

Lisähuomioita tavoitteesta 47

-

Tavoite 48

1

Lisähuomioita tavoitteesta 48

-

Tavoite 49

1

Lisähuomioita tavoitteesta 49

-

Tavoite 50

1

Lisähuomioita tavoitteesta 50

Tavoite on hyvä.

Lausunnonantajan muita huomioita luonnoksesta

Suomen opinto-ohjaajat ry nostaa korkeakoulutuksen saavutettavuusraportista esiin seuraavaa:

Suomen opinto-ohjaajat ry jakaa huolen koulutuksellisen epätasa-arvon kasvamisesta ja erityisesti siitä, miten alemmilla koulutusasteilla mahdollisesti jääneet osaamisvajeet suurenevät myöhemmillä asteilla ja näin heikentävät kierrettä entisestään.

On erityisen tärkeää huolehtia siitä, että toisen asteen tutkinnon suorittaneiden valmiudet riittävät korkeakouluopintoihin. Toisen asteen tutkinnon tulisi taata hyvät mahdollisuudet jatko-opintoihin pääsyyn. On hyvä tehdä näkyväksi sitä osaamista ja niitä taitoja, joita korkeakouluopiskelu vaatii, mikä edesauttaa ohjausta jatko-opintoihin. Suomen opinto-ohjaajat ry pitää merkittävänä koulutuksellisenä tasa-arvona raportissa esiin nousevaa tulosta, eli sillä, mistä nimenomaisesta suomalaisesta korkeakoulusta opiskelija saa tutkintonsa, ei ole hänen työllistymisensä kannalta mainittavaa merkitystä.

Suomen opinto-ohjaajat ry pitää erittäin oleellisena, että koulutukseen valitaan hakijoiden kyvykkyyden ja soveltuvuuden perusteella. Sen vuoksi on erityisen tärkeää kysyä, mitataanko voimassa olevilla opiskelijavalintatavoilla juuri kussakin koulutuksessa tarvittavaa kyvykkyyttä tai alalle soveltuvuutta. Käytössä olevan todistusvalinnan pisteytysmallien painotukset ovat tästä näkökulmasta ongelmallisia. Mikäli alalla tarvitaan tiettyä aineosaamista, tulisi painotuksen olla juuri niissä aineissa.

Suomen opinto-ohjaajat ry näkee huolestuttavana sen, että toisesta asteesta on tullut pitkä valintaväylä korkea-asteelle. Huolestuttavaa on myös valmennuskurssien vääjäämätön tuleminen jo toiselle asteelle johtuen ylipäänsä todistusvalinnan ja erityisesti sen pisteytysmallien aikaansaamista ainekohtaisista paineista. Kuten raportissa todetaan, korkeakoulutuksen saavutettavuutta voidaan edistää kehittämällä valintaperusteita todistusvalinnassa, valintakokeissa ja muiden valintatapojen osalta. Käyttöön otetut korkeakoulujen valintaperusteet tulisi juuri tämän vuoksi ottaa viipymättä tarkasteluun ja johtopäätösten perusteella tehdä tarpeellisia muutoksia. Muutoksia tulee tehdä ainakin pisteytysmalleihin, todistusvalinnan kiintiöihin sekä ensikertalaiskiintiöihin.

Nykyisissä valintatavoissa korkeakouluopiskelijaksi pääsy perustuu entistä painotetummin todistuspisteisiin. Tämä määrittää, ketkä pääsevät opiskelemaan tai keille koulutus on saavutettavissa. Valintatavat eivät siis kaikilta osin määritä kovinkaan osuvasti sitä, mitä osaamista kussakin korkeakoulutuksessa edellytetään. Valtakunnallisissa sähköisissä valintakokeissa mitataan yleisiä taitoja, esimerkiksi matemaattisia taitoja testaamalla ja tätä varten nykyään käydään maksullisilla preppauskursseilla ammattikorkeakouluihinkin. Tämä on uusi ja valitettava ilmiö ja vaikuttaa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen negatiivisesti.

Kaikille ylioppilaille ainevalinnoista riippumatta tulee taata tasa-arvoiset mahdollisuudet korkeakoulutukseen pääsyyn. Erilaisten aineiden osajia ja niistä kiinnostuneita tarvitaan monipuolisesti ja tasapuolisesti opiskelijoiksi. On jo havaittavissa, että joidenkin alojen sisäisissä suuntautumisvaihtoehtoisissa ilmenee puutetta riittävästä määrästä erityisalasta kiinnostuneita opiskelijoista (esim. psykiatriset opinnot). Tästä johtuen onkin näkyvissä haasteita työvoiman saatavuudessa ja kohtaannossa.

Raportissa toivotaan sujuvampaa siirtymää toiselta asteelta korkea-asteelle. Suomen pinto-ohjaajat ry muistuttaa, että korkea-asteen opintoihin pääsyn lisäksi on erityisen tärkeää seurata, miten opintonsa aloittaneet kiinnittyvät opintoihin ja etenevät määritellyssä aikataulussa.

Soveltuvuuden painoarvoja tulisi tarkastella uudelleen. Toisin sanoen ne, joilla olisi esimerkiksi koulutuksessa tarvittavaa erilaista osaamista, soveltuvuutta ja motivaatiota, jota koulutuksessa tarvitaan, mutta sitä ei huomioida valintatilanteessa, eivät pääse sisälle. Tämä saattaa johtaa edelleen siihen, että alalle sitoutuminen ja motivaatio eivät ole lähtökohtaisesti kaikilla hakijoilla korkealla. Suomen opinto-ohjaajat ry jäsenten käytännön kokemusten mukaisesti koulutuksen keskeyttämiset ja siten henkilökohtaiset urapolkujen pitenemiset ongelmat ovat lisääntyneet.

Suomen opinto-ohjaajat ry korostaa siis monipuolisten opiskelijavalintatapojen käyttämistä ja laajentamista, toki niin, että valintatavoista ja -väylistä ohjeistetaan selkeästi ja yhdenvertaisesti. Kaikkien valintatapojen tulee olla eettisesti läpinäkyviä siinä, millaisia lupauksia vaikkapa avoimen polku- tai väyläopinnoissa annetaan tutkinto-opiskelijaksi pääsyn suhteen.

Raportissa todetaan, että opiskelutaidoilla tarkoitetaan paitsi opiskelutekniikoiden hallintaa, myös oppimistyytlejä ja opiskelustrategioita, kriittistä ajattelua, ongelmanratkaisutaitoja ja sosiaalisia taitoja kuten esiintymistaitoja. Suomen opinto-ohjaajat ry lisääkin, että käsitystä oppimistyyleistä pidetään vanhanaikaisena, kun nykyään puhutaan strategisesta oppimisesta ja sen säätelystä (kuten S. Järvelän tutkimukset).

Raportissa tuodaan esille korkeakouluopiskelijoiden moninaisuus ja heterogeeniset taustat, mikä onkin ollut korkea-asteen ohjauksen toimijoiden tiedossa ja arkea jo pitkään. Suomen opinto-ohjaajat ry vierastaa kuitenkin kaavamaista tai luettelonomaista listausta opiskelijoiden heterogeenisyydestä. Ammattitaitoinen ohjaaja osaa kohdella tukea tarvitsevia opiskelijoita

yksilöllisen tarpeen mukaisesti, vaikka ongelmat olisivat moninaiset. On tarpeetonta niputtaa eri syistä johtuvia vaikeuksia. Terveystilaan ja toimintakykyyn liittyvät erityismääräykset tulisi olla selkeämpiä valtakunnallisesti. Hakuvaiheen SORA tulisi siis olla selkeämmin linjattu, jotta hakijat tulevat kohdelluiksi yhdenvertaisesti. Terveystilaan ja toimintakykyyn liittyvien erityismääräysten olisi oltava selkeitä siksi, että opiskelijavalinnassa ei soveltuvuutta mitata. Opintojen suoriutumisen kannalta asia on myöskin oleellinen.

On tärkeää huomioida pandemia-aika opiskelijahyvinvoinnissa ja opintojen etenemisen ongelmissa. Keskeinen vaikuttava tekijä opiskelijoiden Covid 19 -ajan synnyttämässä pahoinvoinnissa on erityisesti nuoren ja nuorten aikuisten kehityspsykologisen vaiheen kannalta olennaisen sosiaalisen ja normaalin kanssakäymisen puuttumisesta, sosiaalisten kontaktien luomisen mahdollisuuksien puuttumisesta, tunne yksinäisyydestä ja eristäytyneisyydestä ja joukkoon kuulumattomuudesta. Ennalta ehkäisevää ja varhaisen vaiheen tukea olisi tarjottava lähtökohtaisesti kaikille opiskelijoille tasavertaisesti. Kaikilla ei ole (vielä) diagnoosia, mutta ovat erityisen tuen tarpeessa, tai esim. elämäntilanne voi olla yhtä kuormittava kuin vaikea sairaus. Oikea-aikaisesti saatavalla opinto-ohjauksella ja kokonaisvaltaisella ohjauksella, kuten verkostoyhteistyöllä terveydenhuollon kanssa, voidaan ehkäistä tilanteiden vaikeutumista, opiskelu-uupumuksen tuomaa kuormittavuutta ja siten opintojen keskeyttämisiä ja opiskelijoiden syrjäytymistä. Tähän tarvitaan opinto-ohjaajia, joiden työ pandemian myötä onkin jo lisääntynyt.

Raportissa todetaan, että jonkin kieliryhmän koulutustarpeen turvaamiseksi voidaan yhdenmukaisista valintaperusteista poiketa rajoitetusti. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta tämä ei ole ongelmatonta. Miten esimerkiksi määritellään ko. kieliryhmä, joka saa mahdollisuuden poiketa yhtenäisistä valintaperusteista? Olisiko kyseessä vain yksi kieliryhmä? Mikäli tällaisiin poikkeamiin mentäisiin, tulisi edellyttää selkeitä yhtenäisiä ohjeita sitoutumisesta osoittamaan esimerkiksi tietty saavutustaso, tai suorittamaan jotkin opinnot tai osoittamaan korvaava osaaminen koulutuksen aikana.

Suomen opinto-ohjaajat ry:n näkemyksen mukaan positiivinen erityiskohtelu voi siis puolustaa paikkaansa, mutta tulee pitää huolta siitä, että se ei kavenna opiskelijoiden yleistä yhdenvertaisuutta. Motivaatio-ongelmat ja opiskeluun sitoutumattomuus ovat lisääntyneet korkeakouluopiskelijoilla, mikä on käynyt ilmi esimerkiksi K. Salmela-Aron tutkimuksissa. Tämän vuoksi Suomen opinto-ohjaajat ry painottaa koulutettujen opinto-ohjaajien tarpeellisuutta korkea-asteellakin. Raportissa luetellaan sivulla 141 korkeakoulujen oppimisen ja hyvinvoinnin tuki- ja ohjaustahoja: erityispedagogiikan asiantuntijat, opintopsykologit, saavutettavuuden asiantuntijat, yhteistyö korkeakoulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Suomen opinto-ohjaajat ry edellyttää, että luettelon ensimmäiseksi ohjaustahotoimijaksi lisätään opinto-ohjaajat. Suomen opinto-ohjaajat ry peräänkuuluttaa opinto-ohjauksen systemaattista sisällyttämistä myös korkea-asteelle.

Suomen opinto-ohjaajat ry jäi pohtimaan raportista huokuvaa stereotyyppistä ja ammattikorkeakoulua vähättelevää leimaa ja vastaavasti yliopistoa parempana pitävää leimaa. Suomessa on korkeakoulutuksen duaalimalli, joka tarkoittaa, että AMK-tutkinto ja yliopistossa suoritettava kandidaattitutkinto ovat samalla koulutustasolla, YAMK-tutkinto ja yliopiston maisteritutkinto samoin. Työelämäkin jo yleisesti tunnustaa molemmat saman tasoisina koulutusvaatimuksissaan, jos haetaan alempaa tai ylempää korkeakoulututkinnon suorittanutta.

Olisi tärkeää laajentaa eri alojen kaksivuotisten maisteriohjelmien saavutettavuutta AMK-tutkinnon suorittaneille. Tämä lisäisi suomalaisten osaamispotentiaalia ja vastaisi erinomaisesti tulevaisuuden työelämän vaatimuksiin, sekä olisi osana jatkuvan oppimisen kaarta.

Nurmi Armi
Suomen opinto-ohjaajat ry